

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра соціології і публічного управління
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія економіки
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітня програма Соціологія управління
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни спеціальна (фахова); вибіркова
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)

форма навчання денна
(денна / заочна/дистанційна)

Харків – 2023 рік

Семестр 7

Тема 1. Соціологія економіки як наука

1. Дайте визначення предмету соціологія економіки
2. Охарактеризуйте основні функції соціології економіки
3. Поясніть з якою реальністю має справу соціологія економіки?
4. Розкрийте співвідношення понять «макроекономіка» і «мікроекономіка». У чому, на Ваш погляд, полягає специфіка соціологічного вивчення соціально-економічних явищ (процесів) на рівні макроекономіки та макроекономіки?
5. Складіть перелік ознак, за допомогою яких можна дати соціологічну характеристику таких секторів економіки України: формального сектору, неформального сектору, домашнього господарства.

Література: 1, 4,7

Тема 2. Історичний розвиток соціології економіки

1. Ознайомтесь із дослідницькою палітрою сучасної соціології економіки; із соціологією раціонального вибору, новим інституціоналізмом, культурно-історичними і етнографічними підходами до вивчення економічних явищ та процесів.
2. Поясніть, що М. Вебер вважав рушійною силою дій людини в ринковій економіці. Наведіть аргументи і приклади.
3. Проведіть порівняльний аналіз пояснень того, як виник ринок за визначеннями К. Маркса, М. Вебера.
4. М. Вебер вважав, що причинами індустріалізації та модернізації виступають культурні, і перш за все, релігійні цінності. Вони утворюють необхідний для цих цілей фон, підтримуючи та стимулюючи інтерес до праці. М. Вебер знаходив такі цінності у протестантизмі, зокрема у кальвінізмі. Складіть перелік цінностей протестантської етики, які вплинули на формування "духу капіталізму" на Заході (по праці М. Вебера "Протестантська етика та дух капіталізму").
5. Сформулюйте відповідь на питання: «Затвердження яких цінностей необхідне у сучасній Україні для успішного соціально-економічного реформування суспільства?»

Література: 2, 5, 6,7,13

Тема 3. Соціально-економічна стратифікація і розвиток економіки

1. Поясніть як еволюція економічних інститутів суспільства впливала на соціальну стратифікацію.
2. Назвіть критерії визначення соціально-економічних груп. критерії визначення. Типи соціально-економічних груп.
3. Соціальна ідентифікація соціально-економічних груп включає такі моменти: самоідентифікація, взаємна ідентифікація, об'єктивна ідентифікація. Наведіть приклади кожного з цих видів соціальної ідентифікації.
4. Поясніть, чому доходи часто регулюють розмір соціально-економічної групи. Наведіть приклади.
5. Розкрийте, яку роль в соціально-економічному житті суспільства відіграють домінуючі групи. Назвіть основні домінуючі групи в соціально-економічній

структурі сучасного українського суспільства. За якими критеріями їх виділяють?

6. До яких соціально-економічних і політичних наслідків призводить ситуація, коли домінуючими соціально-економічними групами в країні стають кримінальні структури? 7. Які прояви криміналізації економіки сучасної України?

Розробіть перелік заходів, які, на Вашу думку, можуть подолати криміналізацію економіки в сучасній Україні.

Література: 1,8,9,10

Тема 4. Соціально-економічна культура

Тема 4. Соціально-економічна культура

1. Зробіть порівняльний аналіз понять «культура» і «економічна культура».

2. Охарактеризуйте вплив науки, релігії, моралі на економічну культуру суспільства

3. Що являє собою економічна культура як соціальний механізм, що забезпечує взаємодію економічної свідомості суспільства й економічної свідомості індивіда?

4. Назвіть характерні риси економічної культури країн з розвинутою капіталістичною економікою. Які з цих рис і за яких умов можуть, на ваш погляд, затвердитися в Україні?

5. На рівні суспільної свідомості основні економічні категорії (дохід, багатство, власність, ціна, прибуток тощо) часто оцінюються з погляду праведності або неправедності їх виникнення та використання. Як ви вважаєте, чому це відбувається і які може мати соціально-економічні наслідки? Аргументуйте свою відповідь. Наведіть приклади.

6. До функцій економічної культури зазвичай відносять такі: трансляційна, селективна, інноваційна. Розкрийте сутність кожної із цих функцій, наведіть приклади.

7. Соціологу важливо орієнтуватися у тому, які методи використовуються для вивчення економічної культури. Так основних методів три: порівняльний аналіз, історико-генетичний аналіз, типологічний аналіз даних. У чому полягають переваги й недоліки кожного із цих методів?

Література: 1-4,6,7

Тема 5. Соціально-економічна поведінка та економічні інститути

Тема 5. Соціально-економічна поведінка та економічні інститути

1. Сформулюйте основні мотиви і стимули господарської діяльності людей в умовах ринку.

2. Які форми деструктивної економічної поведінки притаманні сучасному українському суспільству.

3. Відомо, що людина реалізується у різних системах цінностей. Більше того, від міри їх злагодженості (або незлагодженості) залежить її економічна поведінка. Розробіть соціологічну анкету для визначення системи цінностей таких соціальних груп, як:

а) робітники;

б) науковці;

в) вчителі.

Розкрийте основні механізми впливу цінностей на їх економічну поведінку.

4. Розкрийте основні механізми, через які держава впливає на економічну поведінку особистості, групи, організації. У чому проявляється трансформація ролі держави як суб'єкта соціально-економічного життя у сучасній Україні?

Література: 1-4, 7, 9,17

Тема 6. Соціологія ринку

Тема 6. Соціологія ринку

1. Як інститути ринку впливають на суспільство?

2. Чи впливає суспільство на характер ринкових відносин?

3. Чи повинен ринок визначати розвиток суспільства, або суспільству належить спрямовувати функціонування ринку?

4. З чим пов'язано панування ринкового суспільства і яка роль ринку для виробництва особливого типу культури, особливого типу раціональності, особливого акценту в процесі соціалізації і освіти раціональних індивідів?

5. Дайте характеристику основним стадіям еволюції ставлення до ринку: 1) нехтування ринком, 2) схиляння перед ринком, 3) захист від ринку, 4) приручення ринку.

6. Розкрийте, у чому проявляються слабкості (дефекти, обмеженість) ринку і як їх долати? Наведіть приклади

Література: 1-4, 12,15

Тема 7. Соціологія грошей

1. Ознайомтесь з працею Г. Зіммеля «Філософія грошей».

2. Прикладом грошової типології особистості може бути виокремлення таких типів, як скряга, транжир, грошовий мішок, торгаш, гравець, колекціонер, конкретик, паразит, заздрісник, фальшивомонетник. Дайте характеристику цих типів особистостей.

3. Розкрийте етапи формування ставлення людини до грошей. Як ставлення до грошей впливає на економічну поведінку особистості на кожному з етапів?

4. Гроші є могутнім чинником нерівності, поляризації людей в різних сферах життєдіяльності, а саме: в сфері духовних цінностей; у сфері матеріального добробуту; у сфері ідеологічних поглядів; у сфері соціального розшарування; у сфері збереження і накопичення багатства. Наведіть приклади.

5. Складіть перелік видів грошових заощаджень, які використовуються у нашій державі. Які грошові заощадження вважаються у наш час нормальними, а які – вимушеними?

Розробіть опитувальний лист для визначення мотивів заощаджень, які роблять різні соціальні групи. Які, на Ваш погляд, чинники впливають на схильність людей до грошових заощаджень у сучасній Україні?

Література: 8,9,10,11

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Протягом сьомого семестру студент здійснюється підготовка та захист презентації за темами індивідуальних завдань, відповідно до тем курсу.

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
	<p>В межах індивідуальних завдань студенту потрібно зробити презентацію за темою реферату.</p> <p>Студент складає перелік соціально-економічних проблем, які виникли в сучасному українському суспільстві:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ на рівні суспільства, тобто пов'язані з функціонуванням ідеологічної моделі суспільства; ➤ на рівні окремих галузей економіки; ➤ на регіональному рівні; ➤ на рівні окремих підприємств, установ (проблеми, що виникають у виробничій ситуації); ➤ на рівні домогосподарств (на рівні повсякденних економічних проблем громадян). <p>Наведіть приклади.</p> <p>Розробіть Бланк масового соціологічного опитування для вивчення проблем, що виникли на одному із зазначених рівнів.</p> <p>2. Студент виконує письмову контрольну роботу і презентацію по одній з тем, що розкривають специфіку соціологічного вивчення економічної поведінки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Монетарна поведінка : характеристика та особливості 2. Споживча поведінка: характеристика та особливості 3. Ощадна поведінка: характеристика та особливості 4. Посередницька поведінка: характеристика та особливості 5. Інвестиційна поведінка: характеристика та особливості 6. Дистрибутивна поведінка: характеристика та особливості 7. Виробнича поведінка: характеристика та особливості 8. Підприємницька поведінка в малому та середньому бізнесі 9. Підприємницька поведінка у великому бізнесі 10. Трудова поведінка: характеристика та особливості 11. Комерційна поведінка: характеристика та особливості 12. Поведінка на ринку праці фрілансерів 13. Поведінка на ринку праці низько кваліфікованих 	<p>1-3</p> <p>4-7</p> <p>8- 16</p>

	<p>працівників</p> <p>14. Поведінка на ринку праці осіб з особливими потребами</p> <p>15. Поведінка на ринку праці роботодавців</p> <p>16. Поведінка на ринку праці випускників закладів вищої освіти</p> <p>У роботі при виконанні цього завдання студент має розкрити такі питання, що характеризують конкретний вид економічної поведінки:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ визначення поняття; ➤ з'ясування структури, суб'єктів даного виду економічної поведінки; ➤ розкриття специфіки даного виду економічної поведінки (мотивація, ресурси тощо); ➤ розробка індикаторів для соціологічного дослідження даного виду економічної поведінки; ➤ обґрунтування методів (методу) та розробка інструментарію для соціологічного вивчення даного виду економічної поведінки; ➤ визначення тенденцій розвитку даного виду економічної поведінки в сучасному українському суспільстві. 	
--	--	--

Реферати

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Форми накопичення грошей різними соціальними групами, їх збереження та використання у сучасному українському суспільстві. 2. Роль економічної ідеології груп в кризовому суспільстві: соціологічний аналіз. 3. Економічна стратифікація сучасного українського суспільства: об'єктивні і суб'єктивні виміри. 4. Менеджери як соціально-економічна група: проблеми становлення і розвитку в сучасній Україні. 5. Місце і роль інтелігенції та службовців в соціально-економічній структурі сучасного українського суспільства. 6. Соціологічний аналіз маргінальності в економіці 	<p style="text-align: center;">2-3</p> <p style="text-align: center;">4-5</p> <p style="text-align: center;">6-7</p> <p style="text-align: center;">8-9</p> <p style="text-align: center;">10-11</p>

	українського суспільства: історія і сучасність.	
	7. Бізнес-діяльність як фактор трансформації соціально-класової структури українського суспільства.	12-13
	8. Право і мораль як регулятори економічної культури.	
	9. Політика як регулятор економічної культури.	14-15
	10. Освіта як регулятор економічної культури	
	11. Соціокультурні особливості ставлення до грошей.	
	12. «Фінансові піраміди» і їх вплив на економічну і соціальну поведінку населення.	
	13. Гроші як мірило відносин між людьми і країнами.	
	14. Соціальні проблеми становлення грошової культури в сучасній Україні.	
	15. Форми накопичення грошей різними соціальними групами, їх збереження та використання.	
	16. Проблеми соціального захисту грошових заощаджень населення.	
	17. Соціально-економічна стратифікація українського суспільства під час російсько-української війни.	
	18. Характерні риси соціально-економічної поведінки українців під час російсько-української війни.	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Зухба О.М., Ляшенко Л.І. Економічна соціологія. Навчальний посібник. – Донецьк: Дон НТУ, 2013. – 161 с.
2	Лукашевич М.П. Соціологія економіки: підручник / М.П. Лукашевич. – К.: Каравела, 2016. – 280 с.
3	Матвеев С. Економічна соціологія / С. Матвеев, Л. Лясота. - Суми : Університетська книга, 2006. - 184 с.
4	Коваліско Н. В. Основи економічної соціології: навч.-метод. посібн. – Львів: Видавн. Центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 442 с.

Додаткова література

5	Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0
---	--

	%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
6	Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.2. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/2/соціологія%202.pdf
7	Галузевісоціології в умовахглобальнихзмін і суспільнихтрансформацій / упоряд. А. О. Петренко-Лисак, В. В. Чепак. Київ :Каравела, 2017. 307 с.
8	Дембіцький, С. С. Показники національно-громадянської української ідентичності. Пресреліз - https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1131&page=1 .
9	Коваліско Н. В., Савчинський Р. О. Сучаснеукраїнськесуспільство: стратифікаційнийвимір великого міста: Монографія. – Львів: Видавн. Центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 236 с.
10	Коваліско, Н. В., Бубняк, С. М. Соціальне самопочуття внутрішньо переміщених осіб в Україні: соціологічний дискурс : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2022. 294 с.
11	Ірина Смирнова. Жіноча справа : жінок-ФОП більше, ніж чоловіків – чим вони займаються. URL: https://thepage.ua/ua/economy/yak-zminivsyagendernij-balans-u-biznesi-v-ukrayini-v-2022 .
12	Хижняк Л. М. «Грошова культура» в соціологічному вимірі. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наук. праць. Харків: Видавничий центр Харківського національного ун-ту імені В. Н. Каразіна, 2002. С. 350-352.
13	Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Наш формат, 2018. 216 с.
14	Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ: Основи, 1998.
15	Smelzer N. Sociology: Per. from English - М.: Phoenix, 1994. 688 p
16	Joshanloo M., Sirgy M. Directionality of the relationship between social well-being and subjective well-being : Evidence from a 20-year longitudinal study. Quality of Life Research. 2018. № 27(8).
17	Action for Happiness. Creating happier and more connected communities : Rolling out a proven course to enhance mental well-being and social cohesion. 2018. (November, Ref. 14-0517). London: The Young Foundation.

Словники та енциклопедичні видання:

1. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г.Городяненко – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
2. Словник з соціології / Рущенко І.П., Соболев В.О. – Х., 1998;
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / Уклад: В.І. Волович, В.І. Тарасенко, М.В. Захарченко та ін.; Під заг. ред. В.І. Воловича. – К., 1998;

4. Соціологія: словник термінів і понять. – К.: Кондор, 2006. – 372 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/SOCIOLOGIA_SL_2006.pdf

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ:

- 1 Академія української преси. URL: <http://www.aup.com.ua/en/mainen/>
- 2 Архів журналу «Соціологія: теорія, методи, Маркетинг». URL: <http://stmm.in.ua/archive/>
- 3 Інститутсоціології НАН України. Видання. Соціальні виміри суспільства URL: <https://i-soc.com.ua/ua/edition/socialni-vimiri-suspilstva/>
- 4 International Sociology: SAGE Journals. URL: <https://journals.sagepub.com/home/iss>
- 5 Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/>
- 6 Портал «Медіаосвіта і медіаграмотність». URL: <http://medialiteracy.org.ua/>
- 7 Соціологічна асоціація України. URL: <http://www.sau.kiev.ua/>
- 8 Соціологічна група «Рейтинг». URL: <http://ratinggroup.ua/>
- 9 SOCIS: Центр соціальних та маркетингових досліджень. URL: <http://socis.kiev.ua/ua/>
- 10 Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>
- 11 Центр соціальний моніторинг. URL: <https://smc.org.ua/>
- 12 Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України, публікації URL: <https://idss.org.ua/public>
- 13 Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua
- 14 Верховна Рада України: // www.rada.gov.ua
- 15 Національний інститут стратегічних досліджень // www.niss.gov.ua
- 16 Журнал «Sociumas». URL: <http://www.sociumas.>